



## Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/407/108/91

### OPINIE O OGRANICZENIU PRAW OBYWATELSKICH BYŁYM CZŁONKOM PZPR

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1991 r.

Hasło dekomunizacji w swej najbardziej radykalnej formie przybiera postać postulatu o konieczności zakazu byłym członkom PZPR pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce. Opinie na ten temat były przedmiotem sondażu CBOS<sup>1</sup> w związku z badaniem stopnia i zakresu społecznej tolerancji wobec mniejszości etnicznych i religijnych<sup>2</sup>.

Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza z opinią, że ..... należy zabronić pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce?	CBOS		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
byłym członkom PZPR	38%	52%	10%
przedstawicielom mniejszości narodowych	32%	58%	10%
niewierzącym	14%	78%	8%

W stosunku do niewierzących odnotowano najmniejszą skłonność do ustanowienia takiego zakazu. Wielkość ładunku społecznej represyjności wobec mniejszości narodowych oraz ludzi związanych z PZPR jest wyraźnie większa.

Przyjrzyjmy się z kolei gotowości różnych grup socjodemograficznych do wprowadzenia zakazu pełnienia funkcji kierowniczych przez byłych członków PZPR. Zwolennikami tego zakazu są nieco

<sup>1</sup> Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia (20)" zrealizowane w dniach 20-23.09.1991 r. na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności (N=1500).

<sup>2</sup> Komunikat CBOS z października '91: "Społeczeństwo polskie wobec mniejszości narodowych".

częściej mężczyźni, ludzie w wieku 50-59 lat, osoby z wykształceniem zasadniczym, prywatni przedsiębiorcy oraz członkowie NSZZ "Solidarność". Jego przeciwnikami zaś są częściej niż inni ludzie młodzi, tj. do 24. roku życia, mieszkańcy małych (do 20 tys. ludności) miast, osoby z wykształceniem wyższym i oceniające swoje warunki materialne jako dobre, członkowie OPZZ (tab. 1 aneksu).

Równie istotne wydaje się, czy to, jak mają być taktowni byli członkowie PZPR, jest wyrazem pewnych opcji politycznych? - tab. 1. Okazało się, że wśród respondentów będących zwolennikami poszczególnych partii politycznych różnie rozkładają się głosy "za" lub przeciw" ograniczeniu praw osób należących do b. PZPR.

Tabela 1

w procentach

Aprobujący dane partie <sup>a</sup>	Czy należy zabronić pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce byłym członkom PZPR?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
O g ó ł e m	38	52	10
Wyborcza Akcja Katolicka	48	46	6
Porozumienie Obywatelskie Centrum	48	48	4
NSZZ "Solidarność"	47	47	6
Konfederacja Polski Niepodległej	47	48	5
Solidarność Pracy	44	51	5
Polska Partia Przyjaciół Piwa	45	52	3
Kongres Liberalno-Demokratyczny	43	51	6
Unia Demokratyczna	39	55	6
Porozumienie Ludowe	39	52	9
Polskie Stronnictwo Ludowe	37	54	9
Partia "X"	36	58	6
Sojusz Lewicy Demokratycznej	31	65	4

<sup>a</sup> Respondenci uznający, że dana partia dobrze reprezentowałaby w Sejmie poglądy takich ludzi jak oni.

Uzyskane zróżnicowania nie są silne, choć w przypadku sympatyków WAK, POC, NSZZ "S" oraz KPN można orzec, że charakteryzuje je większa gotowość do ograniczenia praw obywatelskich byłych członków PZPR.

Zwolennicy zakazu częściej przywiązują większą wagę do zbliżających się wyborów parlamentarnych, choć jednocześnie wyrażają niepokój o sytuację polityczną po wyborach (tab. 2).

Tabela 2

w procentach

Czy według Pana(i) tegoroczne wybory do Sejmu i Senatu będą:	Czy należy zabronić pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce byłym członkom PZPR?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
O g ó ł e m	38	52	10
Przełomowym wydarzeniem, jak w 1989 r.	43	49	8
Ostatecznym zerwaniem z komunizmem	45	46	8
Początkiem destabilizacji politycznej	44	51	5

Spośród różnych orientacji - wartości politycznych<sup>3</sup>, do jakich odwołują się partie, zwolennicy zakazu częściej wybierali "ochronę Polski przed wpływami innych narodowości" oraz nieco rzadziej "ochronę państwowego przemysłu" (tab. 3).

Tabela 3

w procentach

Preferowana orientacja polityczna	Czy należy zabronić pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce byłym członkom PZPR?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
O g ó ł e m	38	52	10
Ochrona Polski przed wpływami innych narodowości	47	48	5
Ochrona państwowego przemysłu	33	57	10

<sup>3</sup> Komunikat CBOS z października 1991: "Wybory ideologiczne Polaków".

W omawianej grupie badanych jest też nieco więcej zwolenników systemu prezydenckiego, w którym rząd byłby powoływany wyłącznie przez prezydenta (tab.4).

Tabela 4

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, rząd powinien być:	Czy należy zabronić pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce byłym członkom PZPR?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
O g ó ł e m	38	52	10
Powoływany wyłącznie przez prezydenta	49	41	10
Proponowany przez prezydenta, a zatwierdzany przez Sejm	37	55	8
Powoływany wyłącznie przez Sejm	37	53	10

Spośród osobistości pełniących najważniejsze, najbardziej wpływowe role w systemie sprawowania władzy największą aprobatą wśród zwolenników zakazu cieszy się minister stanu J.Kaczyński (tab. 5).

Tabela 5

w procentach

Aprobata osobistości	Czy należy zabronić pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce byłym członkom PZPR?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
O g ó ł e m	38	52	10
Prezydent L. Wałęsa	44	47	9
Premier J.K. Bielecki	42	49	9
Wicepremier L.Balcerowicz	40	52	8
Minister stanu J.Kaczyński	49	42	9

Zwolennicy, jak i przeciwnicy zakazu pełnienia funkcji kierowniczych przez byłych członków PZPR mają podobne opinie w wielu kwestiach:

- oceny rozwoju sytuacji w kraju, choć zwolennicy nieco częściej uważają, że rozwija się ona w dobrym kierunku,
- deklarowanej gotowości do działania w obecnej sytuacji,
- roli państwa jako regulatora cen,
- stopnia poparcia programu Balcerowicza,
- stopnia poczucia zagrożenia bezrobociem,
- akceptacji działania obcego kapitału, niezależnie z którego kraju on pochodzi.

Stosunek wobec zakazu pełnienia funkcji kierowniczych przez byłych członków PZPR wysoko koreluje z analogicznym zakazem w stosunku do przedstawicieli mniejszości narodowych (0,36) oraz dla niewierzących (0,36). Pozostałe uzyskane zależności między zajmowanym stanowiskiem w kwestii dekomunizacji a opiniami w kwestiach politycznych, gospodarczych i społecznych są wyraźnie słabsze. Wydaje się więc, że deklarowana represyjność wobec byłych członków PZPR u części osób jest przede wszystkim wyrazem opcji politycznej, u innych zaś wynikiem pewnego syndromu postaw niechętnych czy wrogich wobec odmienności w ogóle.

## ANEKS

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Czy należy zabronić pełnienia funkcji kierowniczych w administracji państwowej i gospodarce byłym członkom PZPR?"			Liczba osób
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
Ogółem	38	52	10	1496
<u>Płeć</u>				
Mezcyżni	43	50	7	715
Kobiety	33	54	14	781
<u>Wiek</u>				
Do 24	30	57	12	154
25-29	40	52	7	149
30-39	37	54	8	374
40-49	37	52	11	267
50-59	43	47	9	207
60 lat i więcej	37	49	14	345
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	38	48	14	608
Miasto	38	54	8	888
<u>Wielkość miasta</u>				
Do 20 tys.	31	60	10	178
21-100	34	59	7	275
101-500	45	45	10	264
501 tys. i więcej mieszkańców	40	54	6	171
<u>Region</u>				
Środkowy (Warszawa)	40	50	9	264
Północno-wschodni (Białystok)	33	59	7	108
Północny (Gdańsk)	43	52	5	155
Południowy (Katowice)	41	45	14	262
Południowo-wschodni (Kraków)	41	47	12	231
Środkowowschodni (Lublin)	34	55	11	108
Środkozachodni (Poznań)	38	53	10	205
Południowo-zachodni (Wrocław)	24	64	12	163
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	35	51	15	623
Zasadnicze zawodowe	46	46	9	372
Średnie	38	54	7	397
Wyższe	25	70	5	104
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	40	56	4	80
Pozostali umysłowi	36	58	6	319
Pracownicy handlu i usług	39	54	7	101
Robotnicy wykwalifikowani	41	48	11	410
Robotnicy niewykwalifikowani	33	55	11	203
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	33	49	18	45
Rolnicy	35	49	16	257
Prywatni przedsiębiorcy	51	40	9	67
<u>Dochody osobiste respondenta</u>				
Do 750 tys. zł	41	44	14	360
751-1500	37	52	10	648
1501-2250	36	56	8	266
2251-3000	34	61	5	117
3001-3750	41	53	6	49
3751-4500	28	52	20	25
Powyżej 4500 tys. zł	32	68	0	22
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	38	51	11	745
Średnie	39	51	10	604
Dobre	32	61	7	146
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>				
Lewica	32	63	5	204
Centrum	33	60	7	463
Prawica	48	46	6	394
Trudno powiedzieć	35	44	21	428
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	52	39	10	124
Skupionych w OPZZ	24	68	7	82
Innych	36	57	7	53
Nie należący do żadnych	38	51	11	1207
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>				
Dobry	44	50	6	362
Zły	37	55	8	850
Trudno powiedzieć	33	46	21	281
<u>Stosunek do programu Balcerowicza</u>				
Poparcie	39	54	7	403
Brak poparcia	40	52	8	642
Trudno powiedzieć	34	49	17	445